

УДК 81'25:004.4

А.С. ОЛЬХОВСЬКА,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та практики перекладу англійської мови
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА КУРСУ «СУЧАСНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ. СИСТЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ»

У статті розглянуто зміст та структуру курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу». Наведено перелік програм автоматизації перекладу для побудови курсу, розкрито його мету та подано кілька варіантів орієнтовного розподілу матеріалу протягом періоду навчання у розрахунку на навчальний план Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Ключові слова: сучасні перекладацькі технології, системи автоматизації перекладу, фахова підготовка, майбутні перекладачі.

Актуальність проблеми. Бурхливий розвиток інформаційно-комунікативних технологій та вимоги, які ставить сучасний ринок перекладацьких послуг, суттєво змінили роботу перекладачів, професійну діяльність яких не можливо уявити без застосування технологій. Такий стан речей є закономірним, адже посилення глобалізаційних процесів, що охопили весь світ, спричиняє постійне зростання обсягів письмового перекладу. Впоратися з великою кількістю перекладів за короткий проміжок часу та без суттєвої втрати якості можливо лише за умови використання систем автоматизації перекладу, які, відповідно, повинні стати одним з компонентів структури фахової підготовки перекладача. Усе це свідчить про актуальність праць, присвячених розробці методики навчання сучасних перекладацьких технологій.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те, що на сьогодні вже почали з'являтися праці, присвячені дослідженню сучасних перекладацьких технологій. Зокрема вивчалися: модель та організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі [4], педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій [3] тощо. Проведені дослідження, безумовно, значною мірою сприяли розв'язанню поставленої проблеми, проте очевидним є те, що потреба подальшої розробки теоретичного підґрунтя запровадження технологій до структури підготовки перекладачів зберігається, зокрема це стосується розробки теоретичних засад курсу із систем автоматизації перекладу, а саме визначення його структури та змістового наповнення.

Мета статті полягає в розкритті структури та змістового наповнення курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу».

Виклад основного матеріалу. Мета курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу» полягає у розвитку навичок та вмінь письмового перекладу разом з формуванням навичок і вмінь використання систем автоматизації перекладу. У попередніх працях [1; 2] нами було визначено оптимальну кількість систем автоматизації перекладу (CAT-програм) для використання в процесі підготовки перекладачів (три програми) та встановлено, які саме CAT-програми доцільно включити до курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу», а саме: SDL Trados, MemoQ, Memsource.

Саме тому наступним кроком нашого дослідження стало детальне вивчення згаданих програм з метою встановлення опцій, які мають бути засвоєні студентами.

Відібрані системи автоматизації перекладу мають потужний функціонал з величезною кількістю опцій. Очевидним є те, що та обмежена кількість годин, яку має більшість перекладацьких відділень, не дозволяє вивчити кожну окрему програму автоматизації перекладу досконало, проте це і не становить мету розробленого курсу. Як відомо, кожна програма має такі опції, які використовуються частіше, та такі, що використовуються не часто, а тому першочерговим нашим завданням було визначити базовий функціонал обраних CAT-програм та навчити студентів користуватися саме ним, що, у свою чергу, створить сприятливе підґрунтя для самостійного засвоєння решти функцій, якщо з'явиться така необхідність.

Проаналізувавши керівництва користувача з усіх трьох програм [6; 7; 10], а також практичні посібники, розроблені компанією SDL [8; 9], ми дійшли висновку, що до змісту курсу необхідно включити такі тематичні блоки (ТБ): ТБ 1 – переклад документів різних форматів засобами SDL Trados, MemoQ, Memsource (нами було обрано найрозповсюдженіші формати: Word, Excel, Power Point, pdf); ТБ 2 – створення термінологічних баз засобами SDL Trados, MemoQ, Memsource та керування ними; ТБ 3 – створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (*alignment*) засобами SDL Trados, MemoQ, Memsource та керування ними; ТБ 4 – реалізація перекладацького проекту в системі SDL Trados, MemoQ, Memsource.

Наступним кроком став розподіл інформації спеціалізованого курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу» за навчальними годинами. Оскільки проведення експериментального навчання планувалося для студентів п'ятого та шостого курсів перекладацького й філологічного відділень, на нього, відповідно, виділялася різна кількість годин, що давало змогу перевірити декілька варіантів введення тематичних блоків та з'ясувати оптимальну кількість аудиторних годин.

Усього нами було запропоновано три варіанти розподілу навчальної інформації. У табл. 1 подано розподіл інформації за варіантом навчання А із зазначенням кількості годин та розподілом контрольних робіт. Цей варіант розрахований на 48 навчальних годин та реалізується упродовж двох семестрів (по 24 години у кожному).

Таблиця 1

Розподіл інформації спеціалізованого курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу» за тематичними блоками та заняттями (за варіантом навчання А)

Тематичний блок (ТБ)	№ заняття (2 години)	Зміст інформації тематичного блоку
I семестр		
ТБ 1 (SDL Trados)	1	Переклад документів формату Word засобами SDL Trados
	2	Переклад документів формату Excel засобами SDL Trados
	3	Переклад документів форматів Power Point та pdf засобами SDL Trados
–	4	Поточна контрольна робота (передекспериментальний зріз)
ТБ 2 (SDL Trados)	5	Створення термінологічних баз засобами SDL Trados
	6	Керування термінологічними базами, створеними засобами SDL Trados
ТБ 3 (SDL Trados)	7	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (<i>alignment</i>) засобами SDL Trados
–	8	Поточна контрольна робота (проміжний зріз – 1)
ТБ 3 (SDL Trados)	9	Керування базами пам'яті перекладів, створеними засобами SDL Trados
ТБ 4 (SDL Trados)	10	Реалізація перекладацького проекту в системі SDL Trados – 1
	11	Реалізація перекладацького проекту в системі SDL Trados – 2
–	12	Підсумкова контрольна робота (проміжний зріз – 2)

Закінчення табл. 1

Тематичний блок (ТБ)	№ заняття (2 години)	Зміст інформації тематичного блоку
II семестр		
ТБ 1 (МемоQ)	13	Переклад документів форматів Word та Excel засобами МемоQ
	14	Переклад документів форматів Power Point та pdf засобами МемоQ
ТБ 2 (МемоQ)	15	Створення термінологічних баз засобами МемоQ та керування ними
–	16	Поточна контрольна робота (проміжний зріз – 3)
ТБ 3 (МемоQ)	17	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами МемоQ
ТБ 4 (МемоQ)	18	Реалізація перекладацького проекту в системі МемоQ
ТБ 1 (Memsorce)	19	Переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf засобами Memsorce
–	20	Поточна контрольна робота (проміжний зріз – 4)
ТБ 2 (Memsorce)	21	Створення термінологічних баз засобами Memsorce та керування ними
ТБ 3 (Memsorce)	22	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами Memsorce.
ТБ 4 (Memsorce)	23	Реалізація перекладацького проекту в системі Memsorce
–	24	Підсумкова контрольна робота (післяекспериментальний зріз)

Як впливає з табл. 1, перший семестр відводиться для засвоєння програми автоматизації перекладу SDL Trados, що, на нашу думку, є цілком логічним і доцільним, адже SDL Trados є лідером ринку, а розроблена компанією програма містить надзвичайно велику кількість доступних для користування опцій. Відповідно до запропонованої програми навчання спочатку студенти знайомляться з інтерфейсом програми та найпростішими кроками, такими як створення бази пам'яті перекладів, завантаження файлу формату Word до системи та робота із завантаженням файлом в режимі Editor. Потім студенти переходять до перекладу текстів, розміщених у файлах інших форматів. З цією метою було обрано найрозповсюдженіші формати, а саме: Excel, Power Point та pdf. Робота з файлами цих форматів в режимі Editor лише незначною мірою відрізняється від роботи з файлами формату Word, а тому студенти водночас закріплюють усі ті опції, яких вони навчилися, працюючи з документами у форматі Word, а також додатково вивчають нові доступні опції. Наступний етап навчання присвячений навчанню роботи з термінологічними базами: студенти мають навчитися їх створювати (зокрема з глосаріїв у форматі Excel), а також керувати ними (додавати/вилучати терміни, проводити імпорт/експорт даних тощо). По завершенні роботи з термінологічними базами студенти переходять до створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment), ця опція дозволяє використовувати попередньо перекладені документи у подальшому, завдяки створенню на їх основі баз пам'яті перекладів. На завершальному етапі вивчення системи автоматизації перекладу SDL Trados студентам пропонується реалізувати перекладацький проект її засобами. Це завдання об'єднує використання практично всіх опцій, які студенти вивчили упродовж попередніх занять, дозволяє наочно побачити функціонування та роль програми при виконанні перекладацького проекту та моделювати перекладацьку діяльність.

Варіант навчання Б розрахований на 24 години та реалізується упродовж одного семестру (табл. 2). Фактично це – концентрований різновид варіанта навчання А, оскільки кількість тематичних блоків, їх порядок введення й змістове наповнення, а також порядок введення програм автоматизації перекладу є ідентичними, проте кількість годин на їх опрацювання студентами є рівно вдвічі меншою.

Таблиця 2

Розподіл інформації спеціалізованого курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу» за тематичними блоками та заняттями (за варіантом навчання Б)

Тематичний блок (ТБ)	№ заняття (2 години)	Зміст інформації тематичного блоку
I семестр		
ТБ 1 (SDL Trados)	1	Переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf засобами SDL Trados
ТБ 2 (SDL Trados)	2	Створення термінологічних баз засобами SDL Trados та керування ними
ТБ 3 – 4 (SDL Trados)	3	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами SDL Trados. Реалізація перекладацького проекту в системі SDL Trados
–	4	Поточна контрольна робота (передекспериментальний зріз)
ТБ 1 (MemoQ)	5	Переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf засобами MemoQ
ТБ 2 (MemoQ)	6	Створення термінологічних баз засобами MemoQ і керування ними
ТБ 3 – 4 (MemoQ)	7	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами MemoQ. Реалізація перекладацького проекту в системі MemoQ
–	8	Поточна контрольна робота (проміжний зріз)
ТБ 1 (Memsources)	9	Переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf засобами Memsources
ТБ 2 (Memsources)	10	Створення термінологічних баз засобами Memsources і керування ними
ТБ 3 – 4 (Memsources)	11	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами Memsources. Реалізація перекладацького проекту в системі Memsources
–	12	Підсумкова контрольна робота (післяекспериментальний зріз)

З табл. 2 видно, що однією з найсуттєвіших відмінностей цього варіанта від варіанта А є введення тематичного блоку 1 (переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf) протягом одного заняття. Доцільність такого введення очевидна, адже виконання перекладу документів різних форматів засобами систем автоматизації перекладу є дуже подібним, і фактично виконання завдань з перекладу документів низки форматів перш за все виконує функцію повторення матеріалу з метою його закріплення, адже опції програм, що використовуються в процесі перекладу текстів різних форматів, є базовими, а відповідно, мають надзвичайно важливе значення.

Навчання систем автоматизації перекладу не є чимось новим в зарубіжній методичці викладання перекладу. Як відомо, курси, присвячені вивченню CAT-програм, входять до структури підготовки перекладачів у багатьох університетах розвинутих закордонних країн. Зважаючи на надшвидкий розвиток технологій в цілому і перекладацьких технологій зокрема, сучасні зарубіжні дослідники [5] почали говорити про доцільність навчання студентів не стільки користування конкретними CAT-програмами, скільки загальних навичок та вмінь у сфері перекладацьких технологій. Саме тому доцільно було б спробувати організувати процес навчання студентів CAT-програм таким чином, аби сформувати уявлення про те, що такі програми від різних виробників мають більше спільного, аніж відмінного таким чином створивши максимально сприятливі умови для формування загальних навичок та вмінь користування згаданими програмами, які б легко переносилися на виконання проектів засобами інших схожих програм. На наш погляд, досягти цього можна, змінивши структуру подачі матеріалу, запропоновану у варіантах А і Б, таким чином, аби студенти працю-

вали певний проміжок часу не з однією програмою автоматизації перекладу, а скоріше протягом певного проміжку часу вивчали основні опції програм на прикладі кількох програм. Продемонструємо такий варіант розподілу навчальної інформації за курсом «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу» у табл. 3.

Таблиця 3

Розподіл інформації спеціалізованого курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу» за тематичними блоками та заняттями (за варіантом навчання В)

Тематичний блок (ТБ)	№ заняття (2 години)	Зміст інформації тематичного блоку
I семестр		
ТБ 1 (SDL Trados)	1	Переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf засобами SDL Trados
ТБ 1 (MemoQ)	2	Переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf засобами MemoQ
ТБ 1 (Memsources)	3	Переклад документів форматів Word, Excel, Power Point та pdf засобами Memsources
–	4	Поточна контрольна робота (передекспериментальний зріз)
ТБ 2 (SDL Trados)	5	Створення термінологічних баз засобами SDL Trados та керування ними
ТБ 2 (MemoQ)	6	Створення термінологічних баз засобами MemoQ і керування ними
ТБ 2 (Memsources)	7	Створення термінологічних баз засобами Memsources і керування ними
–	8	Поточна контрольна робота (проміжний зріз)
ТБ 3 – 4 (SDL Trados)	9	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами SDL Trados. Реалізація перекладацького проекту в системі SDL Trados
ТБ 3 – 4 (MemoQ)	10	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами MemoQ. Реалізація перекладацького проекту в системі MemoQ
ТБ 3 – 4 (Memsources)	11	Створення баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів (alignment) засобами Memsources. Реалізація перекладацького проекту в системі Memsources
	12	Підсумкова контрольна робота (післяекспериментальний зріз)

Як впливає з табл. 3, в запропонованому розподілі, так само, як і у варіантах А і Б, збережено послідовність введення тематичних блоків, так само, як послідовність введення програм автоматизації перекладу (спочатку **SDL Trados**, потім **MemoQ** і нарешті **Memsources**). Однак у цьому варіанті кожен тематичний блок вводиться студентам протягом декількох занять з опрацюванням на усіх трьох програмах. Такий розподіл, на нашу думку, сконцентрує увагу студентів саме на конкретній опції та шляхах її реалізації в різних програмах та створить сприятливі умови для переносу здобутих навичок та вмій користування такою опцією в іншому подібному програмному забезпеченні. Варіант навчання В розрахований на 24 години та реалізується упродовж одного семестру.

У всіх без винятку варіантах навчання (табл. 1–3), інформація подається за принципом поступового нарощування труднощів. Так, курс розпочинається з базових опцій програм автоматизації перекладу, які включають переклад текстів основних форматів засобами відповідних систем автоматизації перекладу. Наступними кроками є створення термінологічних баз та баз пам'яті перекладів на основі попередньо перекладених документів засобами відповідних програм та, врешті-решт, реалізація перекладацького проекту. Запропоновані розподіли матеріалу (як варіанти А і Б, так і варіант В) не можуть розглядатися як сталі та можуть коригуватися залежно від умов навчання – кількість аудиторних годин, потреби студентів тощо.

Висновки. Таким чином, зміст та структура розробленого курсу спрямовані на забезпечення ефективного вдосконалення перекладацьких навичок та вмій разом з формуван-

ням навичок та вмійнь користування сучасними перекладацькими технологіями, а саме системами автоматизації перекладу. *Перспективу подальших розвідок* вбачаємо в експериментальній перевірці ефективності запропонованого курсу.

Список використаних джерел

1. Ольховська А.С. Вибір програм автоматизації перекладу для побудови курсу із сучасних перекладацьких технологій / А.С. Ольховська // Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу: Всеукраїнська наукова конференція пам'яті доктора філологічних наук, професора Д.І. Квеселевича (1935–2003), 13 травня 2016 р. : тези доповідей. – Житомир, 2016. – С. 67–71.
2. Ольховська А.С. Теоретичні передумови розробки курсу «Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу» / А.С. Ольховська // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2016. – Вип. 4 (127). – С. 108–114.
3. Рогульська О.О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.О. Рогульська. – Вінниця, 2010. – 21 с.
4. Тарасенко Р.О. Теоретичне обґрунтування моделі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі / Р.О. Тарасенко // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. – 2014. – № 2(8). – С. 81–86.
5. Austermuehl F. Future (and not-so-future) trends in the teaching of translation technology / F. Austermuehl // Revista Tradumàtica: tecnologies de la traducció. – 2013. – Número 11. – P. 326–337.
6. MemoQ: Guides and Videos for Translators [Electronic resource]. – Way of access: <https://www.memoq.com/en/learn/guides-and-videos/translators>.
7. Memsource Cloud User Manual [Electronic resource]. – Way of access: http://wiki.memsource.com/wiki/Memsource_Cloud_User_Manual.
8. SDL Trados Studio 2014. Getting Started. Part 1: Translating. – SDL plc, 2013. – 75 p.
9. SDL Trados Studio 2014. Getting Started. Part 2: Working with the Supply Chain and Pre-production. – SDL plc, 2013. – 89 p.
10. Walker A. SDL Trados Studio – A Practical Guide / A. Walker – Birmingham: Packt Publishing Ltd, 2014. – 196 p.

References

1. Olkhovska, A.S. (2016). *Vybir prohram avtomatyzatsii perekladu dlia pobudovy kursu z suchasnykh perekladatskykh tekhnolohii* [Choosing CAT-tools for developing a modern translation technologies course]. *Materialy Vseukrainskoi konferetsii pamiati doktora filolohichnykh nauk, profesora D.I. Kveselevycha "Suchasnyi stan i perspektyvy lnhvistychnykh doslidzhen ta problem perekladu"* [Materials of the All-Ukrainian Scientific Conference in the Memory of Professor D.I. Kveselevych "Modern State and Perspectives of Linguistic Research and Problems of Translation"]. Zhytomyr, pp. 67-71 (In Ukrainian).
2. Olkhovska, A.S. (2016). *Teoretychni peredumovy rozrobky kursu "Suchasni perekladatski tekhnolohii. Systemy avtomatyzatsii perekladu"* [Theoretical basis for developing the course "Modern translation technologies. CAT-tools"]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu* [Herald of Vinnitsa Polytechnic Institute]. Issue 4 (127), pp. 108-114. (In Ukrainian).
3. Rohulska, O.O. (2010). *Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv zasobamy suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii*. *Avtoref. dis. kand. ped. nauk* [Pedagogical conditions of forming the professional competence of future translators by means of modern information technologies. Avtoref. cand. ped. sci. diss.]. Vinnitsia, 21 p. (In Ukrainian).
4. Tarasenko, R.O. (2014). *Teoretychne obhruntuvannia modeli formuvannia informatsiinoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv dlia ahrarnoi haluzi* [Theoretical basis for the model of the formation of information competence of future translators for the agricultural sector]. *Vis-*

nyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia [Journal of Alfred Nobel University], Issue 2 (8), pp. 81-86 (In Ukrainian).

5. Austermuehl, F. (2013). Future (and not-so-future) trends in the teaching of translation technology. *Revista Tradumàtica: tecnologies de la traducció*, Número 11, pp. 326-337.

6. MemoQ : Guides and Videos for Translators. Available at: <https://www.memoq.com/en/learn/guides-and-videos/translators>

7. Memsourсe Cloud User Manual. Available at: http://wiki.memsourсe.com/wiki/Memsourсe_Cloud_User_Manual.

8. SDL Trados Studio 2014. Getting Started. Part 1: Translating (2013). SDL plc, 75 p.

9. SDL Trados Studio 2014. Getting Started. Part 2: Working with the Supply Chain and Pre-production (2014). SDL plc, 89 p.

10. Walker A. (2014). *SDL Trados Studio – A Practical Guide*. Birmingham : Packt Publishing Ltd, 196 p.

В статье рассмотрены содержание и структура курса «Современные переводческие технологии. Системы автоматизации перевода». Приведен перечень программ автоматизации перевода для построения курса, раскрыта его цель и предоставлено несколько вариантов ориентировочного распределения материала в течение периода обучения в расчете на учебный план Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина.

Ключевые слова: современные переводческие технологии, системы автоматизации перевода, профессиональная подготовка, будущие переводчики.

The article provides the content and structure of the course «Modern Translation Technologies. CAT-tools» which plays an important role in the vocational training of translators since mastering software tools, which assist in translation, is one of the obligatory demands among LSPs (language service providers). The aim of the course is to develop translation skills alongside with forming skills in using CAT-tools. The optimal number of CAT-tools to be introduced to students totals three and those are: SDL Trados, MemoQ, and Memsourсe. The thematic blocks (TB) distinguished by the author include: TB 1 – translating files of various formats (Word, Excel, Power Point, pdf) using SDL Trados, MemoQ, Memsourсe; TB 2 – creating and managing term bases in SDL Trados, MemoQ, Memsourсe; TB 3 – **creating translation memories** based on existing translations (*alignment*) and managing them in SDL Trados, MemoQ, Memsourсe; TB 4 – **translation projects in SDL Trados, MemoQ, Memsourсe**. The author also presents three possible options of distributing the material within the period of teaching in accordance with the syllabus of V.N. Karazin Kharkiv National University. Needless to say, the developed course needs to be experimentally tested which will constitute the aim of our further research.

Key words: modern translation technologies, CAT-tools, vocational training, the would-be translators.

Одержано 3.03.2017.